

Islam

2. udgave

– fra beduinkult til verdensreligion

Jens M. Steffensen

www.systime.dk/islam

SYSTIME >

Ordliste

- Abbasider** – En slægt der besad kalifatet fra 750 til 1258. Har navn efter Muhammads onkel al-Abbas.
- Abdallah** – Navn på Muhammads far. Han døde inden Muhammad blev født.
- Abraham** – (I islam kaldt Ibrahim). Regnes for "urmonoteist". Ritualerne omkring valfarten til Mekka hviler i høj grad på sagnkredsene omkring ham.
- Abrahamsreligioner** – Fællesbetegnelse for de tre monoreistiske religioner: jødedom, kristendom og islam.
- Abu Bakr**. Den første kalif (efterfølger for Profeten) (632-634). Han var én af Muhammads første medarbejdere og far til Aisha.
- Aisha** – Blev allerede som barn gift med Muhammad, regnes for hans yndlingshustru.
- Alahu akbar** – Oversættes ofte: "Gud er stor"; mere præcist er "Gud er større".
- al-ansar** – "Hjælperne". Betegnelse for de personer i Medina, der havde kaldt Muhammad til byen.
- al-Ashari** – Islamisk teolog
- al-Azhar** – Regnes for det fornemste og ældste islamiske lærdomscenter, beliggende i Cairo.
- al-Banna** – (1905-1949). Leder og grundlægger af det muslimske Broderskab.
- al-Bukhari** (810-870). Indsamler af den kendteste og mest ansete hadith-samling.
- al-Ghazali** (1058-1111). Islams mest betydende teolog, både tænker og mystiker.
- al-Halladj** – (857-992). Omstridt sufi-mystiker. Blev henrettet for blasfemi.
- Ali** – Kalif (656-661). Regnes endvidere af shi'a-muslimer for den første imam. Gift med Profetens datter Fatima.
- al-Shafi** – Grundlægger af én af de islamiske retsskoler.
- Aminah** – Muhammads mor; hun dør mens drengen er mindreårig.
- A priori** – På forhånd.
- Baraka** – Kraft/karisma. Hellige personer som fx sufier menes at besidde baraka.
- Dhimmi** – "Beskyttede folk". Betegnelse for jøder og kristne der bor på islamisk område. De har ret til at beholde deres religion, mod at betale en særlig skat.
- Dikr** – "Ihukommelse". Betegnelse for én af sufismens meditationsteknikker.
- Djinn** – (Eller stavet "jinn"): Dæmoner, venligtsindede eller (oftere) ondskabsfulde. De er nævnt i Koranen, men spiller en større rolle i folkelig islam.
- Eid el-adha** – Offerfest, finder sted i pilgrimsmåned.
- Eid el-fit**: – Fest i forb. med afslutning af fastemåned, Ramadan.
- Fatima** – Muhammads datter, gift med Ali. "Fatimas hånd" bruges ofte på amuletter.

- Fatwa** – Udtalelse fra en islamisk retslærd – kan beskæftige sig både med store principielle spørgsmål og med dagligdags problemer.
- Gibril** – Arabisk navn for englen Gabriel – den engel der overbragte Muhammad åbenbaringen.
- Hadith** – Beretning/aneddote der fortæller hvad Profeten gjorde eller sagde i en konkret situation. De fungerer som rettesnor for korrekt islamisk livsførelse.
- Hadj** – (Også staver "hajj"). Navner på den islamiske valfart.
- Hadji** – Hædersbetegnelse for en person der har deltaget i valfarten.
- Hagar** – Mor til Abrahams ældste søn, Ismael. Ismael opfattes som arabernes stamfader.
- Hanif** – Betegnelse for en "urmonoteist" (som Abraham).
- Haram** – "Forbudt". Betegnelse for helt uacceptable handlinger; også betegnelse for det område omkring Mekka og Medina som det i valfartstiden kun er tilladt at betræde hvis man underkaster sig valfartsritualerne.
- Hijra** – "Udvandring". Betegnelse for Profetens flugt fra Mekka til Medina i 622; begivenheden danner år 1 i den islamiske tidsregning.
- Iblis** – "Djævelen". I Koranen betegnelsen for en falden engel; I. ville i sit hovmod ikke anerkende at Gud havde gjort Adam til sin *kalif* (stedfortræder).
- Idjihad** – Anstrengelse for at nå frem til en selvstændig tolkning af teologiske og juridiske temaer. Det diskuteres ofte om "idjihads dør er lukket" dvs. om selvstændige vurderinger er mulige inden for rammerne af sharia.
- Ijma** – "konsensus". Betegnelse for enighed blandt de islamiske retslærde om en bestemt tolkning.
- Imam** – 1) Betegnelse for en religiøs vejleder, en bønneleder, en retslærd, eller lign. 2) Blandt shia-muslimer betegnelse for dem der rettelig bør lede det islamiske samfund, de skal være af Muhammads slægt.
- Inchallah** – "Om Gud vil". Ofte anvendt arabisk udtryk.
- Ismael** – Abrahams søn (med Hagar). Spiller en vigtig rolle i den islamiske mytologi.
- Jahiliyya** – "Uvidenhed". Tiden før Profeten bragte araberne sin åbenbaring kaldes j. Radikale muslimer (som Qutb) bruger også begrebet j. for at karakterisere tendenser i nutiden.
- Jihad** – "Anstrengelse". Forstås både som anstrengelse for at overvinde ydre fjender ("hellig krig") og anstrengelse for at leve et fromt liv efter Koranens forskrifter.
- Kaba** – Islams mest hellige bygning, beliggende i Mekka, mål for pilgrimsfærd.
- Kalif** – "Sredfortræder". Betegnelse for en person der (religiøst og politisk) skal lede det islamiske samfund.
- Khadidja** – Muhammads første hustru.

- Koranen** – Islams hellige bog, indeholder Profeten Muhammads åbenbaringer.
- Lovskoler** – (Også kaldet ”retsskoler”). Fire tolkningsretninger inden for sunni-islam, den shafitiske, malikitiske, hanafitiske og hanbalitiske skole.
- Madrasa** – Et islamisk lærecenter, en Koranskole.
- Magtens nat** – Betegnelse for den nat Muhammad modtog sin første åbenbaring.
- Mahdi** – Shia-muslimsk betegnelse for den forsvundne imam, hvis tilbagekomst man venter på.
- Manat, al-Uzza, al-Lat.** – Navne på tre kvindelige guder i Mekka (fra den hedenske tid).
- Medina** – By i Arabien hvortil M. ndvandrede i 622. Dens oprindelige navn var Yatrib.
- Mekka** – Muhammads fødeby; under muslimernes rituelle bøn skal ansigtet vendes mod Mekka.
- Mihrab** – En niche i væggen eller andet der tydeligt viser bederetningen mod Mekka.
- Mina** – En by der passerer under valfartens pilgrimsfærd fra Mekka til ”Barmhjerthedenens bjerg”. Det er i Mina det store slagteoffer foretages.
- Minaret** – Det høje tårn der ofte karakteriserer en moské; herfra kaldes til bøn fem gange om dagen.
- Moské** – ”Bedested”. Stedet hvor muslimer kan samles for at udføre bønnen. Kan ikke direkte sammenlignes med en kirke.
- Mujadid** – Islamisk retslærd.
- Mulid** – (Også staver ”mawlid”). Fest i forb. med Profetens fødselsdag. En vigtig begivenhed i folkelig islam.
- Mutaziliter** – ”Afvigerne”. Filosofisk/teologisk retning der bl.a. hævdede menneskets frie vilje. De blev afvist som kættere, men har i tidens løb påvirket islamisk tænkning.
- Omar** – Den 2. Kalif (634-644). Tildeles en stor del af æren for islams store landerobringer.
- Poitiers** – By i Vestfrankrig. Ved slaget her (732) blev araberne besejret, og ekspansionen nordpå standset.
- Qadi** – Islamisk dommer.
- Qijas** – ”Analogislutning”. Forsøg på at løse et konkret juridisk/teologisk problem ved at finde en parallel i Koranen eller hadith.
- Quraysh** – Den ledende stamme i Mekka, opr. Muhammads modstandere. Senere skiftede de klogeligt holdning.
- Ramadan** – Den islamiske fastemåned.
- Ray** – ”skøn” ”sund fornuft”. Den muslimske retslærdes ret (inden for nogle retsskoler) til at træffe afgørelse, hvis et område ikke er omtalt i Koranen eller Hadith.

- Razul** – Arabisk ord for profet. Bruges både om Muhammad, om profeterne i Det gamle Testamente og om Jesus.
- Safa og Marwa** – Opr. to høje (tæt ved kabaen i Mekka) hvor man som led i valfarten skal foretage et rituelt løb, idet man "leder efter vand" som Hagar gjorde da hun havde født Ismael.
- Saladdin** – (1138-1193). Dygtig og respekteret muslimsk feltherre under kors-togene; tilbageerobrede bl.a. Jerusalem i 1187.
- Salat** – Den rituelle muslimske bøn. En af de fem søjler.
- Sawm** – Den muslimske faste. En af de fem søjler.
- Shahada** – Bekendelsen. En af de fem søjler.
- Shaykh** – Hædersbetegnelse for en åndelig leder, især brugt i sufi-ordenerne.
- Sharia** – Betegnelse for det islamiske lovsystem.
- Shi'a** – Shi'iter af "Shiat Ali" = Alis parti. Den gruppe af muslimer der tildeler Ali (Profetens fætter og svigersøn) særlig betydning og som mener hans efterkommere bør være islams ledere. Shia-muslimer er i dag delt op i en række underafdelinger.
- Sufi** – Sufisme. Den islamiske mystik.
- Sunna** – "Sædvane". Bruges især om Profetens vaner, udtalelser, handlinger, idet muslimer her ser et eksempel til efterfølgelse.
- Sunniter** – Hovedretningen inden for islam (de ortodokse). Står i modsætning til shia.
- Sura** – Er kapitel i Koranen. Koranen indeholder i alt 114 surer.
- Teokrati** – "Guds styre". Begrebet er lanceret af den fundamentalistiske tænker Mawdudi.
- Ulama** – "En der har viden". Betegnelse for de religiøst uddannede islamiske retslærde.
- Umma** – Betegnelse for den menighed Muhammad skabte af de troende. Muslimer i dag føler sig også som en del af umma.
- Ummayader** – Den slægt der besad kalifatet fra 661 til 750. Deres magtbase var i Damaskus (Syrien).
- Uthman** – Den 3. Kalif (644-656). Hovedfortjeneste: Han sørgede for at Ko-ranen blev nedskrevet.
- Yatrib** – Det oprindelige navn for medina.
- Zakat** – Betegnelse for den religiøse skat – én af de fem søjler.